Hadis sözlükte → yeni olan
sonradan meydana gelen
söz
haber

ıstılah (terim) anlamı → Hz. Peygamber'e izafe edilen söz, fiil ve takrirlerdir.

→ Hadis kaynaklarında yer alan, senet ve metinden oluşan kaynaklardır.

Hadisin Çeşitleri

- sözlü hadis
- fiilli hadis
- takriri hadis
- hulki hadis: Rasulullah (sav) ahlaki ve davranışsal özelliklerini bildiren hadi
- hilki hadis: Rasulullah (sav) fiziksel özelliklerini bildiren rivayetler

Hadisin Yapısı

a. Senet – İsnad

İsnad → Arapça s-n-d kökünden türemiş, bir şeyi bir yere dayamak, dağın eteği, dayanak, delil, belge anlamına gelir.

Hadis ilminde isnad → hadislerin başındaki ravi silsilesi

Senet → Türkçe'de tapu senedi, borç senedi ... vb.

→ Birine söz isnad etme, suç isnad etme anlamında kullanılır.

Muallak hadis: başında senedi yani isnad zinciri zikredilmeyen hadisler

İsnad araştırmalarının ilk defa tabiinden Şa'bi tarafından başladığı söylense de genel görüş "İbn-i Sirin" olduğudur. O "bu ilim dindir, dininizi kimden aldığınıza dikkat edin." diyerek sistematikleşmesinde temel atmıştır.

İsnad sistemini hadise uygulayan ilk kişi "İbn-i Şihab Ez-Zühri"

Sünnet: Arapcada s-n-n kökünden türemiş olan sünnet kelimesi sözlükte; yol, qidişat, hal, tavir, yasam biçimi, gelenek, adet, qiğir, kanun, bir kimsenin alışkanlık haline qetirdiği davranışlar" qibi

Terim anlamı: Resulullah'ın sözleri, davranışları ve onayıdır.

Sünnet 3'e ayrılır.

1. Kavli Sünnet → Resulullah (sav) sözleri
2. Fiili Sünnet → Resulullah (sav) fiilleri ve davranışlarıdır.
3. Takriri sünnet → Resulullah (sav) bilgisi dahilinde veya huzurunda olmak sartıyla, sahabe tarafından söylenen sözleri-davranışları onaylaması

HADİS TARİHİ

MÜTEKADDİMUN DÖNEMİ

Tesbit Dönemi	Tedvin Dönemi	Tasnif Dönemi		
Resulullah ve Sahabe dönemi	Tabiin Dönemi	tebeu't tabiin dönemi		
		1. aşama	2. aşama	3. aşama
		tek konuyla ilgili tasnif eserler	Kütübü sittenin oluştuğu dönem	

MÜTEAHHİRUN DÖNEMİ

Tezhip Dönemi

5. asırdan günümüze kadar süren dönem

A. RESULALLAH DÖNEMİ

✓ sözlü kültürün yaygınlığı nedeniyle hadislerin korunmasında ezber metodu önemli role sahip.

✓ Hadislerin Kur'an'la karışabileceği endişesi ile Resulallah hadislerin yazılmamasını, yazılanların imha edilmesini istemiştir.

✓ ilk kez Abdullah b. Amr el-As hadislerin yazımı için izin istemiş ve yazmıştır.

Resulallah döneminde yazılmış olan;

- Medine sözleşmesi
- Nüfus sayım tutanakları
- İmtiyaz belgeleri
- Yahudilerle yapılan anlaşmalar/yazışmalar
- İslam'a davet mektupları
- Görevlilere gönderilmiş talimatlar

o dönemden kalan hadis tutanaklarından sayılabilir.

Abdullah b. Amr 'ın yazdığı sahife → es-Sahifetü 's Sadıka

✓ Ali b. Ebi Talib ve Amr b. Hazm'a ait sahifelerin de Resulullah tarafından kendilerine yazdırıldığı kabul edilir.

SAHABE DÖNEMİ

Sahabelerin Dereceleri :

✓ mekke'de ilk müs. olanlar
✓ Daru'l Erkam ashabı
✓ Habeşistan'a hicret eden sahabe
✓ Akabe'de Pey. (sav) biat eden sahabe
✓ Medine'ye girmeden önce Pey (as) Kuba'da yetişen
✓ Bedir savaşına katılan
✓ Bedir ile Hudeybiye arasında hicret eden sahabiler
✓ Rıdvan Biatine katılanlar
✓ Hudeybiye ile Mekke'nin fethi sırasında müslahabiler. (Halid ibnu'l Velid, Amr ibnu'l As, Ebu Hureyre)
✓ Mekke fethinden sonra müs. olan bir grup Kureyşli
✓ Pey. (as) Mekke fethi sırasında ve Veda haccında görev Çocuklar.

en son ölen sahabi Ebut Tufeyl Amir bin Vasile 'de bunlardan

r MUKİLLUN Hadis rivayeti 1000'e ulaşmış sahabe

MUKSİRUN SAHABELER

- Ebu Hureyre → 5374 Hadis
- Abdullah b. Ömer → 2630 Hadis
- Enes b. Malik → 2286 Hadis
- Ayşe binti Ebi Bekir → 2210 Hadis
- Abdullah b. Abbas → 1660 hadis
- Cabir b. Abdullah → 1540 hadis
- Ebu Said el-Hudri → 1170 Hadis

MUHADRAMUN Cahiliye devrinde yetişip Pey. (as) zamanında müslüman olduğu halde onu görememiş bu sebeple TABİUN neslinden sayılan kimseler. En çok bilinenleri:

r Üveys el-Karani
r Ebu Osman en-Nehdi
r Alkame b. Kays

TABİUN DÖNEMİ (H 150)

r Bu nesilden ilk vefat eden → Ma'mer bin Yesid
son " " → Halef b. Halife

Hadis ilmi açısından dönemin öne çıkan özellikleri:

r Hadisi sahabiden bizzat dinleme
r Hadisi sahabiden almak için yapılan yolculuklar (RİHLE)
r İsnadın yaygınlık kazanması
r Hadislerin yazılarak kayıt altına alınmaya başlanması

★ Hadisi ilk tedvin eden → İbn-i Şihab ez-Zühri

ETBAU'T TABİUN DÖNEMİ

H.110 yılından sonra başlar.

TEDVİN VE TASNİF FAALİYETLERİ

Hadislerin Tedvini

1. asrın sonlarında Emevi halifesi Ömer b. Abdülaziz, tanınmış alimlere, Medine halkına ve Medine valisi Ebu Bekir b. Hazm'a hadislerin tedvini için emir göndermiştir.

Hadislerin Tasnifi

- Tasnifin kelime anlamı: sınıflamak, sınıflara ayırmaktır.
- Tasnif döneminden günümüze ulaşan en eski mecmua, Hemmam b. Münebbih'in öğrencisi olan Yemenli Ma'mer b. Raşid'in el-Camii adlı eseri

Türlerine Göre Tasnif Edilmiş Eserler (ALEL - EBLAB)

Bir konu ile ilgili Hadisleri toplayan Eserler

- Süfyan es-Sevri → Kitabu'l Feraiz
- Zaide b. Kudame → Kitabu'l menakıb
- İbrahim b. Tahman → Kitabul menakıb, Kitabu'l-iydeyn

Birden çok Alt Konu Barındıran Bir Ana Konudaki Hadisleri Toplayan Kitaplar

Din-ahlak gibi ana konularda yazılan ve içinde fazlaca alt konu içeren kitaplar

- Ebu Bekir b. Ebu Şeybe
- Ahmed b. Hanbel
- ed-Derâverdi

} Kitabü'l İman başlıklı kitaplar yazdı

- Meğazi, siyer, kitabü't tefsirler ... bu gruba dahil

MUVATTALAR

- Hayvan olarak uygulana gelen belli bölgenin hadislerini toplamayı amaçlar. Mevkuf hadis denen sahabe sözlerine ve uygulamalarına maktu hadis denen tabiun sözlerine ve uygulamalarında yer verir.
- İmam Malik → el Muvatta

Sünenler

✓ Ahkama dair sadece Peygamberimizden gelen merfu rivayetleri Fıkıh konularına göre rivayet eden eserler. Çoğunlukla temizlik konusuyla başlar sırasıyla ibadet, muamelat, ukubat ahlak konularına yer verir.

- Nesai (Ebu Abdurrahman Ahmet b. Şuayb)
- Ebu Davud (Süleyman b. el-Eş-as es-Sicistani)
- ibn Mace (Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid)
- Tirmizi (Ebu İsa Muhammed b. İsa)

→ (Tirmizi) el-Cami'u's sahih isimli eser eklenerek 4 sünen anlamına gelen es-Sünenü'l Erbea

(Bazıları ibn Mace sünen yerine Darimi'nin süneni koyar)

Musannefler

Peyg., sahabeden, tabiinden gelen ahkamla ilgili rivayetleri fıkıh konularına göre sınıflandıran eserler.

Sünen ile Fark → sünen ağırlıklı peyg. (as) ilgili sözlü fiil ve takrirleri içerirken musannefler bunlara ek olarak mevkuf ve maktu hadislerde alır.

Abdurrezzak b. Hemmam → musannef
İmam Malik → el-Muvatta
} ilk musannef eserler kabul edilir.

H2. asırda → Hemmad b. Seleme b. Dinar
→ Veki b. el Cerrah
} musannef adlı eser yazdıkları bilinir.

Camiler

✓ En kapsamlı hadis kitabı. Sünen kitaplarının konularını kapsamakla beraber iman, yaratılış, Kur'an tefsiri, geçmiş peyg. hayatları ..... gibi ilave konular bulunur.

H2 asırda meşhur cami türü hadis ~~kitapları~~ alimleri

✓ Süfyan es-Sevri
✓ Rebi b. Habib el-Basri
✓ Abdullah b. Vehb
✓ Süfyan b. Uyeyne

Buhari
Müslim
Tirmizi
} cami eserleri meşhur.

(Tirmizi'in el cami eseri sünenler arasında sayılsada muhteva açısından cami türü eserdir)

Ravilerine Göre Tasnif Eserler (Ale'r - Ricol)

Mu'cem Hadisleri ravi adlarına, yaşadığı şehirlere, ravilerin kabilelerine ya da müellifin hocalarının isimlerine göre tertip edilen eser.

✓ En meshur olanı Taberi'nin mu'cemidir. 3 mu'cemi vardır

- el-Mu'cemu'l Kebir → hadisler alfabetik sıralanan sahabilere göre gruplanır
- el-Mu'cemu'l-evsat → iki bin kadar hocadan almış olduğu 30 bin kadar hadisi hocalarının isimlerine göre sıralamıştır.
- el-Mu'cemu's-Sağır → Bin civarındaki hocasından birer hadis nakle-derek hazırladığı bu eserde 1198 hadis bulunur

Müsned Hadisi ilk ravisi olan sahabilere göre alfabetik sıralayan eserler. Yalnızca Peygamberimize ait hadislere yer verilir, sahabe ve tabiin sözlerine yer verilmez.

✓ Tek bir sahabinin rivayetlerini toplayan müsnedler olduğu gibi bir sahabe grubu veya bütün sahabelerin hadislerini toplayan müsnedler olabilir.

En meshuru ⇒ Ahmed b. Hanbel'in Müsnedidir

Etraf Kitapları Genellikle sahabe isimlerine göre tertip edilmişlerdir. Yazılış amacı hadislerin farklı kanallarının bir arada verilmesidir.

Bazı Hadis Kitap Türleri

müstahrecler Herhangi bir hadis kitabında bulunan hadislerin, kitap sahibinin senedinden farklı bir senedle rivayet edilmesi suretiyle meydana getirilen hadis kitapları

✓ müstahrecler, esas aldıkları eserdeki rivayetleri, başka isnadları tespit etmek suretiyle kuvvetlendiren çalışmalardır.

müstahrecler de etraf kitapları gibi hadisin farklı senedlerini bir araya getirir ancak müstahrecler belli hadis kitabına bağlı kalır.

- Ebu Avane el-Isferayini → el-müsnedü'l muhrec ala kitabi müslim b. Haccac
- Ebu Nuaym el-Isfehani → el-müsnedü'l müstahrec ala Sahihi'l-iman

Müstedrekler Daha önce yazılmış hadis kitabının müellifinin şartlarına uyduğu halde müellifin kitabında bulunmayan hadisleri toplayarak o kitabın eksik bıraktığı hadisleri toplayan kitap

✓ en bilinen çalışma en-Nisaburi ⟹ el-Müstedrek ales-Sahihayn

Tahriçler iki farklı anlamda kullanılır:

1→ Birinci rivayet dönemi olarak kabul edilen ilk 4 asırda" bir hadisin sözlü ya da yazılı olarak ilk kaynağından alınıp senediyle eserine alınması

2 → sonraki dönemlerde " bir hadisin veya bir kitaptaki hadislerin temel hadis kaynağındaki yerini tespit ederek değişik açılardan değerlendirmesini ve tenkidini yapmak.

Bilinen çalışmalar → Cemaleddin ez-Zeylai
Zeynuddin el-Iraki
ibn-i Hacer el-Askalani

Zevaid sözlükte → fazlalık, ziyade, ilave....
Hadis ilminde → Bir veya birden fazla hadis kitabının (Kütübü sitte gibi) temel kaynaklardan fazla veya farklı ihtiva ettiği hadisleri konularına göre bir araya getiren hadis kitabı.

et-Terğib ve't Terhib Terğib iyiye teşvik, terhip ise kötüden sakındırmak demektir.

✓ Münziri et-Terğib ve't Terhib isimli eserinde iyiye teşvik eden kötülükten sakındıran hadisleri bir araya getirmiştir.

Rical Çalışmaları Herhangi bir hadis kitabındaki raviler inceleyen eser

Şemail Kitapları Pey. (as) fiziki ve ruhi özelliklerini, ibadet ve yaşayışını, ahlak-kusamını anlatan eser

Kırk hadisler (Erbaun) ibadet, ahkam, ahlak, cihad, vb. konularda hadis derlemeleri

Hadis cüzleri/derlemeleri Ahkam hadislerini veya herhangi bir konudaki hadisleri derleyen eser

Tasnif Dönemi Önde Gelen Hadis Kitapları

- Günümüze ulaşan en eski hadis mecmuası → Yemenli Ma'mer b. Rasid'in el-Cami
- Ebu Hanife'nin görüşlerini kaynak alan ve iki öğrencisi Ebu Yusuf ve imam Muhammed'in derledikleri → Kitabu'l Asar
- imam Malik → el-Muvatta (musannef türünde ilk örnek sayılır)
- ibn Ebu Seybe → Musannefi
- Ahmed b. Hanbel'in müsnedi
- Darimin'in süneni
- Riyazü's Salihin

Kütüb-i Sitte Adıyla Şöhret olan Eserler

el-Camiu's-Sahih : Muhammed b. İsmail el-Buhari

- Sahih hadisleri konularına göre bir araya getiren ilk muhaddistir. Kitabında 289 hocadan 7275 hadis almış ve bu sayıya muallak hadisler dahil değildir.

el-Camiu's Sahih : Müslim b. Haccac el-Kureyşi

- Tekrarlarıyla 12.000 tekrarsız 4.000 civarı hadis bulunur.
- En önemli özelliği bir hadisin bütün farklı kanallarını bir arada vermesi
-

es-Sünen : Ebu Davud Süleyman b. Eş'as es-Sicistani

- ahkam hadislerini toplamayı amaçlamıştır.

es-Sünen : Muhammed b. İsa et-Tirmizi

- Cami türü bir kitaptır dinin tüm konularına dair hadis içerir. Sünen olarak tanınır.
- En önemli özelliği her hadisin sonunda hadisin sıhhat durumunu, diğer kanallarını, o konuda fakihlerin ve alimlerin görüşünü vermesidir. Kitapta tekrar yoktur.

es-Sünen : Ahmed b. Suayb en-Nesai

- Daha önce yazmış olduğu eserden hadisleri seçerek oluşturdu. Bu küçük süneni el-Mücteba ismiyle meşhur oldu.
- Hadisler için farklı farklı değerlendirme yapmaz.

es-Sünen : İbn Mace, Muhammed b. Yezid b. Kazvini

Garibu'l Hadis : Hadis metinlerinde geçen herkes tarafından anlaşılması zor kelimelerin anlaşılması için yapılan çalışmalar.

Muhtelifu'l Hadis : Dış görünüşü itibariyle birbirine aykırı manalar taşıyan iki hadis ile bunların arasını birleştirmek ve birleşmesi mümkün olmayandan birini tercih etmeye çalışan ilim dalı.

* Hadislerin arasındaki ihtilafın giderilmesinde 4 temel yöntem vardır:

1. Cem ve Telif : cem Arapça'da dağınık olan şeyleri bir araya getirmek, telif ise uzlaştırma anlamına gelir.
   Terim olarak → hüküm çıkarmaya elverişli iki ihtilaflı hadisin birlikte değerlendirilmesidir (Tecih, Tahmil, Tevil....)

2. Nesih : Devam edeceği sanılan şer'i hükmün daha sonra gelen bir nasla sona ermesi.
   ✓ Hüküm bildiren sıfatlarda görülür.
   ✓ Yürürlükten kalkan hükme MENSUH, yürürlüğe giren NASIH

3. Tercih : Birtakım ölçülere dayanarak gelişen hadislerden birini tercih edip diğerini bırakma

4. Tevakkuf : ihtilafı giderme yöntemi olarak, gelişen hadisler konusunda karar vermemek, askıya almak, karar vermeyi sağlayacak delil ve kârineleri bulununcaya kadar beklemek.

İhtilafu'l hadis konusunda yazılan eserler:
- Şafii → İhtilafu'l hadis
- İbn Kuteybe → Tevilü muhtelifu'l hadis
- Ebu Cafer et Tahavi → Müşkilü'l asar
- İsmail Lütfü Çakan → Hadisler arasında görülen ihtilaflar ve çözüm yolları

Fıkhu'l Hadis Hadis ve sünneti doğru anlayarak Pey. sav. amacını kavramak.

Esbabu Vurudi'l Hadis : Pey (sav) söz ve fiillerini daha iyi anlayıp kavramak için bu söz ve fiillerin toplumsal ve tarihi bağlamlarını zaman ve mekan boyutunu yerellik ve evrenselliğinin tespiti için başvurulan ilim dalı.

HADİS USULÜ

✓ Hadisleri kaynağı, ravi sayısı, ravilerin güvenirlikleri, senedleri bakımından değerlendiren kuralları tespit eden yöntem bilimine "Hadis Usulu" denir.
✓ İbn-i Hacer'in tanımına göre: "Kabul ve ret açısından ravi ve merviinin durumundan bahseden ilimdir.

Rivayetü'l Hadis

✓ Rivayet bakımından hadisleri inceler
✓ Peyg. atfedilen söz, eylem ve davranışların bilinmesini, kaydedilmesini rivayetini konu edinir.

Dirayetü'l Hadis

✓ Hadisleri dirayet (yetkinlik) yönünden ele alır.
✓ Rivayetin şartlarını, çeşitlerini, hükümlerini, ravinin durumunu, ravinin sınıflarını içeren araştıran ilim dalı.

✓ Hadis usulünde, hadis terimleri ilmi anlamına gelen (ilmü'l Mu'talahu) Hadis de denir

✓ Ulumul Hadis, alanında günümüze ulaşan en eski eser → imam Şafii → er-Risale (aynı zamanda ilk Fıkıh Usulu kitabı olarak kabul edilir)

✓ İlk müstakil Hadis Usulu kitapları H3. asıra aittir. Bunlardan Ali b. el-Medini → Ulumul Hadis ve Muhammed b. Abdullah b. Abdulkerim-Marifetü Ulumul Hadis ve Kemmiyeti Ecnasıa

Hadis usulüne dair günümüze ulaşan ilk sistematik ~~ele~~ müstakil eser Hasan b. Abdurrahman er-Ramehurmüzi → el-Muhadisül Fasıl Beyne'r-Ravi ve'l Vai

Hadis Usulu kitapları Mütekaddimun ve Mutaahhirun dönemleri denilen iki dönemde incelenir.

Mutekaddimun Dönemi

✓ er-Ramehurmüzi - el Muhaddisül Fasıl beyner-ravi ve'l vai
✓ Hakim el-Nisaburi - Marifetü Ulumul Hadis
✓ Hatip el-Bagdadi - el-Kifaye fi ilmi'r Rivaye

Mütaahhirun Dönemi

✱ Bu dönemde yazılan kitaplarda verilen bilgilerin, isnadlarıyla verilme

✓ Endülüs'lü Kadı İyad Ebu'l-Fadl el-Yahsubi
el-İlma ila ma'rifeti usuli'r Rivaye
✓ el-Meyanci → Ma la yesu'u'l muhaddise cehlüh
✓ ibnu's-Salah → Ulumu'l-Hadis

« sonraki dönemde yazılan eserler:

✓ Şerefuddin en-Nevevi → el-Takrib ve't Teysir
✓ ibn Hacer el-Askalani → Nuhbetu'l-Fikr fi Mustalahi Ehlil Eser
✓ el-Celaleddin es-Suyuti → Tedribu'r-Ravi
✓ Cemaleddin el-Kasım → Kavaidu't-Tahdis
✓ Tahir el-Cezahiri → Tevcihu'n Nazar.

Rical ilmi

Hadis rivayetine ehil olup-olmadıklarını belirlemek amacıyla raviler hakkında her türlü bilgiyi derlemek, korumak, değerlendirmek amacıyla ortaya çıkan ilim. Diğer adı cerh-tadil

Amaç → ✓ Ravilerin kimliklerinin belirlenmesi
✓ Hocalardan hadis alma ve öğrencilerine hadis aktarma yöntemlerinin sağlıklı olup olmadığının tespiti
✓ Hadis rivayetinde ehil olup-olmadıkları
✓ Güvenirliklerinin tespiti

! Cerh ve tadilin kurallarını ilk defa derli toplu hale getiren H.8. asırda Tacüddin es-Subki → Tabakatü'ş şafiiyyeti'l-Kübra kitabında "Cerh Tadil Kaideleri" başlığı altında konuları ele alır.

Cerh ve Ta'dil

Cerh → sözlükte; yaralamak, kınamak
hadis terimi olarak; bir ravinin adalet ve zabt yönünden eksik olduğunun, bu nedenle kabul edilemeyeceğinin belirlenmesi.

✓ Cerh edilmiş raviye → MECRUH

Ta'dil → sözlükte; doğrultmak, düzeltmek, bir kimsenin suçsuzluğunu açıklamak, adaletini bildirmek
hadis terimi olarak; Ravinin adalet ve zabt sıfatlarını taşıdığını, rivayetinin güvenilir olduğunu belirlemektir.

✓ Ta'dil edilmiş ravi → SİKA (GÜVENİLİR), ZABT (SAĞLAM), HÜCCET

Cerh ue Ta'dil Unsurları

1. **Adalet**: Doğrultmak, doğru dürüst hareket etmek ....
   Hadis ilminde: Kişinin hadis rivayetinin güvenilir kabul edilmesi için taşıması gereken dindarlık ve ahlaki öz. bulundurması
   Adaletin 5 unsuru vardır.

İslam → müslüman olmayanın rivayeti kabul edilmez.
Bulug → Çocuklukta din ve günah bilinci gelişmediği için doğru söyleyip söylenmediği bilinmez
Akıl
Takva → Fısktan uzak durma
Mürüvvet → onurlu yaşama

2. **Zabt** Kısaca "bellemek" demek olan sıfat sayesinde ravi duyduğunu duyduğu gibi rivayet edecek. Zabt sahibi ravi;
   - ezberden rivayet ediyorsa, iyice ezberlemesi
   - kitaptan rivayet ediyorsa, kitabını her türlü değişikliğe karşı koruması
   - hadisi mana olarak rivayet ediyorsa, kullandığı lafızların ne manaya geldiği bilmesi

Zabtın Unurları

1. Teyakkuz: Ravinin hadisi iyi bilmesi, diğer hadislerle karıştırmaması
2. Hıfz: Hafızasının güçlü olması, hadisi tam ezberlemesi
3. Kitabı Korumak: Hadislerinin bulunduğu kitabını tam bilmesi eklemelere karşı koruması
4. mana ve rivayette lafızların Anlamını bilmek.

Bir ravinin zabtı, çeşitli şekillerde yapılacak mukayese veya ravinin haberli - habersiz imtihan edilmesi suretiyle tespit edilir.

Raviler Zabt Derecesine Göre 3'e ayrılır

1. Hıfz ve itkan sahibi olanlar
2. Bazen yanılmakla birlikte genellikle hadisleri sahih olanlar
3. Genellikle hata yapan - yanılanlar (Bu ravilerin hadisi alınmaz)

Cerh ve Ta'dil ilminde ravinin güvenilmez olduğunu gösteren on kusura METAİNİ'İ ASERE (on suçlama noktası) denir.

✓ Ravinin adaleti ile ilgili tenkit noktaları:

1. Kizbu'r-ravi: Hadis ıstılahında ravinin kasıtlı olarak bir söz, fiil takrir veya sıfat uydurarak Pey. (sav) isnad etmesi

2. Ithamu'r-Ravi bi'l-kizb, Ravinin günlük yasamında yalancılıkla itham edilmesi

3. Fisku'r-Ravi: Ravinin İslam'ın emir ve yasaklarına uyma konusunda gevşek davranması

4. Cehaletu'r-Ravi, Ravinin yeterince tanınmaması

5. Bid'ata'r-Ravi, Ravinin bidat ehlinden olması

✓ Ravinin zabt ile ilgili tenkit noktaları:

1. Kesretu'l Galat: Ravinin rivayetinde çokça hata yapması

2. Gaflet: Ravinin dikkat edilmesi gereken yerlerde gaflet göstermesi

3. Vehm: Ravinin hadisin senet ve metninde doğru zannederek hata yapması

4. Muhafetu's-sikat, Ravinin sika ravilerden birine muhalif olarak rivayette bulunması

5. Sui Hifz, Ravinin hafızasının zayıf olması

✓ Hadis literatüründe "sika, mütqın, sebt, hucce, hafz, hafız, zabit" tabirleri ravinin hadisi hucced kabul edilir.

Hadis Tenkitinin İlkeleri

✓ 3 evrensel yöntem kullanılır.

(1) Haber veren, haberi doğru aldı mı, doğru aktardı mı? sorularının cevabı araştırılır.

(2) Haberin başka kaynaklardan tenkiti yani aynı haberi veren başka kaynakların olup olmadığının araştırılması varsa ikisinin karşılaştırılması

Cem'u't-Turuk, hadislerin farklı kanallarının toplanması

muaraza, farklı kanalların karşılaştırılıp, değerlendirilmesi

(3) Bize ulaşan haber değişik kaynaklardan gelmiş olsada haberin doğruluğu için haberin içeriğine dikkat edilmeli.

Hadis Öğrenim - Öğretim Yöntemleri
(Tahammul'ü-l Hadis)

1. Sema) Hadis hocasının hadislerini okuması, talebelerin de bizzat işitterek alması

r Sema yöntemi, hadis öğrenim yollarının en üstünü kabul edilir.

2. Kıraat) Talebenin daha önce duyduğu hadisleri, bizzat hadis hocasına okuması, okunan sekliyle hocasının onaylaması veya başkasının hocaya okuduğunu işitmesi seklinde hadisi alması.

3. İcazet) izin vermek anlamında kullanılır. Sema ve kıraat olmaksızın hadis alimlerinin belli şartlar dahilinde bütün veya bir kısım rivayetlerini öğrencisinin rivayet etmesine izin vermesi

4. Münavele) Sözlükte; bir nesneyi eliyle vermek

Terim olarak: hadis hocasının hadislerini ihtiva eden kitabını rivayet etmesi için talebesine elden vermesi veya kitabın kendisine ait olduğunu ifade etmesi

5. Mükatebe) Hadis hocasının rivayet hakkı bulunan hadislerinin tamamını veya bir kısmını bir kimseye yazıp göndermesi

6. İ'lam) Hadis hocasının hadis veya hadis kitabını rivayeti için herhangi bir açıklama bulunmadan öğrenciye göstererek sema yoluyla aldığını söylemesi.

r öğrettiği hadisleri kendisinin sema yoluyla aldığını söylemesi

7. Vasiyyet) Hocasının rivayet ettiği bir kitabı, ölümünden veya seyahate çıkmadan önce birine vasiyet etmesi

8. İcâde) Bir kişinin herhangi bir ravinin hadis kitabını, müellifinin el yazısı ile yazılmış kitabını, veya bazı hadislerini ele geçirmesi.

Hocanın hadisi talebeye yazdırması ile gerçekleşen imla yöntemi sema yöntemi içinde sayılır.

Kaynağına Göre Hadis Çeşitleri

1. **Kutsi Hadis** anlamının Allah'a, lafzının Peygamber'e ait olduğu kabul edilen hadislerdir.

Kudsi hadis'in Kur'an'dan farkları:

- ✓ Kudsi hadis mana yönüyle Cenab-ı Hakka lafız yönüyle Pey. (sav) nispet edilir. Kur'an ise hem mana hem lafız yönünden Allah'a aittir.
- ✓ Kur'an lafızları mucizedir. Kutsi hadiste KK icazına benzer icaz yoktur.
- ✓ KK lafız ve mana yönünden mütevatirken kutsi hadisin gerek lafzı gerekse manası mütevatir değildir.
- ✓ Ayrıca KK ibadet maksadıyla okunur. Oysa kutsi hadis için böyle birşey söz konusu değildir.

2. **Merfu Hadisler** Peygamber (sav) isnad edilen söz, Fiil ve takrirlere merfu hadis denir.

3. **Mevkuf Hadisler** Sahabeye isnad edilerek söz fiil ve takrirlere mevkuf hadis denir.

4. **Maktu Hadisler** Tabiiden gelen ve onlara ait söz, Fiil ve takrirleri ile ilgili haberlere denir.

Senedin Özelliklerine Göre Sınıflandırmalar

1. **Muttasıl** Arapça'da: bitişik, devamlı, kopuk olmayan
Hadis terimi olarak: senedinde başından sonuna kadar ravi düşmesi bulunmayan isnad zinciri kesintisiz olarak devam eden hadis.

2. **Mu'an'an** Hadisin senedindeki bir veya birden çok ravi ile hadisi aldıkları hoca ile aralarında عن edatı bulunan hadisler.

Senedin Çeşitleri

1. **Ali Sened** Âli Arapça'da → üstün, yüksek, değerli anlamlarına gelir.
Bir hadisin farklı senedleri arasında, ravi sayısı diğerine göre hakikaten veya hükmen az olanına denir.

- ✓ Hükmen az olması → ravilerin sayıca fazla olsalar bile güvenlik bakımından dahi durumda olmalıdır.

2. **Nazil Sened** Nazil Ali'nin zıt anlamlısıdır ve düşük değersiz, alçak gibi manalara gelir. Bir ha farklı senedleri arasında ravi sayısı diğerine göre hakikaten ve hükmen çok olanına da nazil denir

Ravi Sayısına Göre Hadis Çeşitleri

1. **Mütevatir Hadisler** Kesintisiz olarak devam etmek, birbiri ardınca gelmek
   Hadis terimi olarak: Yalan bir haberi rivayet etme hususunda birleşmeleri aklın ve adaletin kabul edemeyeceği kadar kalabalık raviler topluluğunun kendileri gibi bir topluluktan alıp naklettikleri, görüleri ve duyulan bir olayla ilgili hadisler

✓ mütevatir hadis için başlıca 3 şart aranır:

1. Hadisin kalabalık bir topluluk tarafından rivayet edilmesi ve bu topluluğun her nesilde tevatür sayısının altına düşmemesi
2. Bu kalabalığın yalan üzerine birleşmesinin aklen ve adeten mümkün olmaması
3. Haberi nakleden kişilerin o haberi bizzat kaynağından işitmeleri veya olayı kendi gözüyle görmeleri

- **Lafzi mütevatir:** Senedin başından sonuna kadar her tabakada bütün ravilerin aynı lafızla rivayet ettikleri lafız.
- **Maneui mütevatir** Lafızları değişik olduğu halde, aynı anlamı ifade eden hadisler.

2. **Ahad Hadisler)** Mütevatir hadis şartlarını taşımayan hadisler. Haber-i vahid / ahad denir. Ravilerin sayısı bazı tabakalarda mütevatir derecesine ulaşsa bile bir tabakada sayı azalmışsa bu hadis ahad hadistir.

Peygamber (sav) rivayet edilen hadislerin büyük çoğunluğu ahad hadistir. Ahad hadislerin bilgi (ilim) ifade etmeyeceği kabul edilir. Ancak ahad hadisler hukuki açıdan bağlayıcıdır ve fıkıhta hüküm kaynağı olan hadislerin hemen hepsi ahad haberlerden oluşur

→ Ahad hadisler her tabakada rivayet eden ravilerin sayısına göre 4 kısma ayrılır:

1. **Meşhur** Sözlükte → şöhrete ulaşmış, halk arasında şöhrete ulaşmış
   Hadis ilminde → herhangi bir tabakada ravi sayısı 3'e düşmüş olan hadislere denir

✓ meşhur hadis Fıkıh ilminde **müstefiz hadis** olarak adlandırılır.

2. **Aziz)** Herhangi bir tabakada ravi sayısı en az 2'ye düşmüş olan yani hiçbir tabakada ravi sayısı 2'nin altına düşmeyen hadisler

3. **Garib-Ferd)** Arapça'da → herhangi bir yönden farklılık gösteren veya tek kalan
   Garib hadis → herhangi bir yönden farklılık gösteren veya tek kalan hadis

Senede ve/veya Metnin Ortak Özellikleri Açısından Hadis Çeşitleri

1. **Müsned Hadisler)** Senedi muttasıl olan merfu olan hadislerdir.
   2 şartı vardır 1. Senedin ittisali
   2. Hadisin merfu olması

İttisal → her ravinin hadisi rivayet ettiği şeyhten bizzat işitmiş olması rivayet için icazet almış olması ve bu halin isnadın sonuna kadar devam etmesi

Merfu olması → Hadisin Pey. isnad edilmesi

2. **Müdrec Hadisler)** ✓ Bir şeyi birşeye sokmak, ilave etmek

Hadiste → hadisin senedinin veya metinin aslında olmayan ravilerin veya sözlerin eklenmesi.

⚠ İdrac, ister isnadda ister metinde yapılmış olsun hadis ve fıkıh ashabının icma'i ile haramdır. İdrac ancak aynı hadisin Hz. Pey. başka isnadla rivayet edilmesiyle anlaşılır.

3. **Musahhaf ve Muharref)**

✓ **Tashif** → Bir kelimenin harflerini karıştırmak suretiyle, sahife üzerinde yapılan hata

✓ Sened veya metinde noktalama ve harekeleme hatası yapılmış hadislere **musahhaf** harf hatası yapılmış hadislere **muharref** denir.

SIHHAT DERECESİNE GÖRE HADİS ÇEŞİTLERİ

1. **Sahih Hadis ve Özellikleri**

✓ Sahih hadis ravileri adildir
✓ " " " zabt sahibidir
✓ " " senedi muttasıldır
✓ Sahih hadis şaz değildir.

Şaz → ravinin rivayet ettiği hadisle, aynı hadisi rivayet eden diğer ravilere aykırı düşmesi ve bu rivayetin tek kalmasıdır.

✓ Sahih hadis muallel değildir.

Muallel → Kendisinde kusur/illet bulunan hadis. Görünüş itibarı ile güvenilir/sahih olmakla birlikte konunun uzmanlarınca anlaşılan gizli kusur taşıması

Sahihi li-zatihi sahih hadis öz. taşıyan hadisler

sahih li-gayrihi sahihlik niteliğini zikredilen öz. kendisinde bulunmadığı lain başka bir hadisin desteği ile kazanan hadistir.

Sahih hadisleri ilk defa toplayan ve tasnif eden **BUHARİ** ve onun talebesi **müslim** olmuştur.

2. Hasen Hadis Sahih ile zayıf hadisler arasında yer alan ancak sahihe daha yakın olan hadislerdir.

İlk olarak Tirmizi tarafından hasen terimi "Sahihlik şartlarını taşımakla birlikte raileri zabt yönünden güvenilir raviler derecesine çıkamayan/zayıf ravilerin ; rivayet ettiği hadisler.

* Hasen hadisin, sahih hadisten ayrıldığı tek yön bazı ravilerin zabt yönünden kusurlu olmasıdır.

✓ **Hasen hadisler de sahih hadisler**

1. Adalet şartını hala kimseler tarafından rivayet edilmiştir.
2. İsnad, Peygambere kadar kesintisizdir, muttasıldır
3. Diğer güvenilir ravilerin hadislerine muhalif değildir, yani şaz değildir
4. Hadisin, bulunduğu derecedeki sıhhatini tehlikeye düşürecek herhangi bir illeti yoktur.
5. Bunlara ilaveten, sahih hadislerden yegane fark ravinin zabt yönünden sahih hadis ravisi derecesinde değildir.

Hasen li zatihi İbnu's Salah'a göre hasenlik öz. bizzat taşıyan yani ravisi sıdk ve emanet yönünden meşhur olan fakat hıfz ve itkan yönünden kusurlan nedeniyle sahih hadis ricalinin derecesine ulaşmayan bununla beraber rivayet ettiği hadisle infirad eden bu sebepten hadisi münker olan kimselerden üstün derecede bulunan, hadisi şaz, münker ve muallel olmayan kimseler

Hasen li-gayrihi Aslında zayıf olan başka bir hadisin desteğiyle hasen niteliği kazanan hadis

Hasen hadis kuvvet yönünden, sahih hadis derecesinde olmasa bile, kendisiyle ihtiyaç edilme (hüccet olması) yönünden veya delil olma yönünden ondan farksız

3. Muhkem Hadis) Arapça'da → sağlam, sağlamlaştırılmış, kararo bağlanmış

Hadis ilminde; mana yönünden kendisiyle çelişen sağlam bir hadis veya şer'i bir delil bulunmayan yani diğer dini delillerle çelişmeyen

ZAYIF HADİS VE ÇEŞİTLERİ

1. senedinde Kopukluk olanlar

a. Mürsel Hadis) Arapça'da → ipi gözülmüş, salıverilmiş...

Hadis terimi olarak: Tabiinin sahabeyi atlayarak doğrudan Pey. (sav) nispet etmek suretiyle rivayet ettiği hadis

b. Munkati Hadis) Tebe-i tabiinin tabiin neslini atlayarak sahabiden naklettiği hadise dendiği gibi,

- senedin ortasından bir veya art arda olmamak şartıyla birden fazla ravinin düştüğü hadis
- senedinde "bir adam" "bir kadın" gibi mübhem bir kişinin bulunduğu hadiste munkati olarak değerlendirir

c. Mu'dal Hadis) senedinde peş peşe iki veya daha fazla ravinin düştüğü ve bu sebeple zayıf sayılan hadis.

d. Muallak Hadis) sözlükte → askıda bırakılmış

terim olarak → hadisin senedinin baş tarafından (müellifin bulunduğu kısımdan) bir veya arka arkaya birkaç ravinin yahut tüm ravilerinin zikredilmediği doğrudan Hz. Peygamber'e veya bir sahabi veya tabiiye isnad edilen

e. Müdelles Hadis) sözlükte → Birşeyin kusurunu gizlemek

Ravinin görüşmediği veya görüştüğü; halde kendisinden hadis işitmediği hocasından işittiği zannını uyandıracak biçimde rivayette bulunması

Ravinin Kusurlarına Bağlı Zayıf Hadis Çeşitleri

a. **Münker Hadis** Arapça'da → yadırganan, benimsenmeyen, hoş görülmeyen, doğru bulunmayan

Ma'ruf → münkerin zıt anlamlısıdır. Doğru bulunan, benimsenen ...

Hadis ilminde → zayıf bir ravinin kendisinden daha iyi olan raviye aykırı rivayet ettiği hadistir.

✓ mukabilinde ravisi kuvvetli olan hadise → MA'RUF

b. **Mudtarip Hadis** Arapça'da çelişkisi giderilmeyen, uzlaştırılamayan,

Hadis ilminde → Birbirine zıt olmakla beraber birini diğerine tercih imkanı olmayan yani hakkında tevakkuf edilmiş hadislerden her biri

c. **Maklub Hadis** sened veya metindeki kelime veya cümleler arasında yer değişikliği yapılmış olan hadise denir.

d) **Şaz hadis** Başkalarından farklı olan aykırı olan

sika bir ravinin çeşitli yönlerden kendisinden daha üstün ravilere muhalif olarak rivayet ettiği ve rivayetinde tek kaldığı hadis

e) **Metruk hadis** Arapça'da → terkedilmiş terkedilen

Hadis ilminde → Rasulullah (sav) yalan isnadda bulunmakla itham edilen (muttehem bi'l kizb) veya hadiste yalanı görülmese bile diğer konuşmalarından yalana olarak bilinen çok hata yapan (fahişu'l galat) yahut çok dalgın olan (fartu'l galat) ravinin malum kaidelere aykırı olarak rivayet ettiği ve münferid kaldığı hadisler

f) **Muallal Hadis**: İşin uzmanlarınca farkedilen ve sahihliğe zarar veren gizli kusuru bulunan hadisler.

MEVZU HADİS

Uydurma Hadis sebepleri

✓ İslam düşmanlığı
✓ Irk ve mezhep yanlılığı
✓ Maddi yarar elde etme hırsı
✓ İslama hizmet arzusu

Uydurma hadis belirtileri

1. KK aykırı olması
2. Sünnete aykırı olması
3. Akla, sağduyuya ve tecrübe ile ilgili kazanılmış bilgilere aykırı olması
4. Hadis uyduranların itirafları
5. Hadis alimlerinin yalancılıklarını tespit ettiği raviler
6. Tarihi olaylara aykırı olması
7. Güvenilir hadis kitaplarında olmaması
8. Birçok kimsenin görmesi gereken bir olaya bir kişinin rivayet etmesi
9. Lafzında- manasında bozukluk olması